

FRIED
PÁL

1893-
1976

1976. márc. 19.

SZABADSÁG

BELLA ÉS PALI

Írta: MÁRER GYÖRGY

Bella leült a TV elé és nézte kedvenc esti show-ját. De ezuttal nem nézte végig. Hirtelen összeesett és szenvedés nélkül meghalt.

Nem ismertem túl közelről Bellát, inkább csak messziről néztem, mert észre kellett őt vennie mindenkinek, akármilyen távolságból is. Nem volt egy Jeanne d'Arc, nem volt egy George Sand, sem Dobó Katica, sem afféle Perla Mesta, sem Florence Nightingale, de voltak ellenségei, akik szívesen máglyára vitték volna, imádói, akik nemcsak szépségét, de szellemét is csodálták, harcai, amelyek a végvárak korában talán a vár fokára állították volna őt, party-jai, ahol ezer leleménnyel találta ki, mi kellemes a vendégeinek, de a legnagyobb volt, mint ideál, mint vezető és biztató, mint ápoló, mint — feleség.

Márér György

Szóval, akárki volt, figyelemreméltó asszony volt, akit nem lehetett észre nem venni.

Nem tudnék hivatalos adatokat imi róla, nem is nagyon akamék. Az ilyen adatok mindig szárazok és a legtöbbször semmitmondóak. Nem fontos, hogy hány éves volt, a „barátnők” öregítették, ő maga fiatalította önmagát. Csak úgy hallomásból tudom, hogy még ugyszólván gyereklány volt, amikor először férjhez ment, azután állítólag még többször is megismételte a házassági kísérletezést, míg végül megtalálta igazi helyét és élethivatását Fried Pál, a világszerte ismert és elismert híres magyar festőművész oldalán.

Amikor 45 évvel ezelőtt összeházasodtak, Fried Pál már neves festő volt. De igazi karrierje akkor ivelt csak igazán felfelé, amikor Bella melléje szegődött. Sok remek portrét, ezeregyéjszakai arab szépséget, száguldó ménest, városi sikkatort festett, de a legszebbek női aktjai voltak, amelyeknek Bella volt a modellje. Nem valamely modern, kigyótestű modell, inkább párnás husu, telt idomu asszonyi szépség, aki úgy tért vissza Fried Pali képein, mint a hasonló alkatu, rózsás arcu Fourment Helén Rubens legismertebb alkotásain.

De Bella másként is beleszólt Fried Pál művészi sikereibe. Nagyrészt ő szerezte meg a falakat a képei számára. A képtárak, muzeumok falait és főleg a magánházak, fényűző paloták és tisztes polgári lakások falait. Ő volt a mozgató szellem, az istenadta tehetség számára a szélesebbkörű érvényesülés lehetőségeinek a feltárója. S hogy szerte a világban, Magyarországon, egész Európában, Észak- és Dél-Amerikában barátok és közéleti hírességek otthonaiban ma ezrével találhatók Fried-képek, ez nagyrészt a Bella társadalmi nagyvonalúságának volt köszönhető.

De ez csak a szakmai oldala az éremnek. Mindezen tulmenően ő adott szint és pompát Fried Pali életének, biztatója és szerelme volt a nagy festőnek, aki nem hátrált meg a felelősség elől, amit kettőjükért viselt.

Sokat utaztak. Bejárták egész Európát, ahonnan közvetlenül a háború után, közel 30 éve felkerekedtek, hogy végül Amerikában telepedjenek le. Itt azután lakásukon valóságos magyar társadalmi és művészeti központ alakult ki, ahol Bellának még nagyobb alkalmá nyílt a reprezentálásra.

Akiket barátai és közelebbi ismerősei közül kérdezek, mind hozzátesz egy-egy érdekes vonást

portréjához. Azt mondják, szinte a könnyelműségig bőkezű volt. A borraivalókat fejedelmien osztogatta, ismerős pincérek, portások mindenütt mély tisztelettel köszöntötték. Ha meghívták valahová, ha csak 50 dollár volt is otthon minden pénze, bizonyos, hogy a feléért gyönyörű rózsacsokrot küldött a házigazdának.

Dicsérik egyéni humorát, „slagfertigséget”. Ismered a madárvilágot? — kérdezték tőle egyszer. „Én csak egyetlen madarat ismerek: a rántott csirkét.” — felelte. Vagy ha azt kérdezték tőle, szereti-e a természetet, azt válaszolta: „Én csak egyetlen természetet viselek el: a magamét.”

De nem volt cinikus, csak éppen nem szeretett kis dolgokból nagyot csinálni. Azt lehet mondani, hívő lélek volt: hitt a Sorsban. És ez ellen, legalább is, ami a saját életét illette, nem is harcolt. Csak Paliját akarta megóvni minden bajtól.

Amerikát imádta. Néhány évvel ezelőtt, mint annyi mást, őt is elfogta mégis valamiféle tömegnyugtalanosság és próbált férjével visszatelepedni Európába. Nekik sem sikerült és kiábrándultan tértek vissza New Yorkba. A „honvágy” visszahajtotta őket. Ez a rosszul sikerült kísérlet azután kicsit megtörte őt. Az egészsége is megromlott. Alaposan lefogyott, amit talán nem is nagyon bánt, mindig szerette volna, ha ruháinak a mérete a „14-es size”-nak felelt volna meg.

A házi összejövetelek azonban, ha szűkebb baráti körre szorítva is, de nem szűntek meg. Főleg az elmaradhatatlan kártyapartik. És Bella osztott, jellegzetes gyorsaságával, mintha ezer más dolga lett volna. De mindig sietett: ez volt az életstílusa. A TV show-ját sem várta végig. Ott hagyta a poén előtt.

Amikor ezeket az emlékező sorokat papírra vetettem Fried Belláról, még nem tudtam, mi is valójában a „poén”, amelyet már nem várt meg. Most más tudom.

Bella március 2-án este halt meg. Március 6-án reggel a házvezetőnő, aki megérkezett, hogy ellássa a lakást, Fried Palit karosszékekben ülve holtan találta.

Hogy halt meg, senki sem tudja. A halottkém jelentés szívészélhűdést állapított meg. De, hogy mi állította meg a szív működését, ez úgy látszik, örök titok marad. Talán egy hosszú betegség, amely dobogását fokról-fokra lelassította? Talán a fájdalom amely túl nagy volt ahhoz, hogy egy gyászoló és gyászolva is szerető öreg szív elviselje? Talán a sóvár vágy a halál után, ami képes feladni egy reménytelenné vált életet? Talán...?

Erre az utolsó „talán”-ra nem felelek. Tudniillik az történt, hogy 5 -én este Pali megkérte a barátait, akik állandó őrséget tartottak a magával szinte tehetetlen festő mellett, hogy éjjelre hagyják magára. Orvosa és egyben legjobb barátja előbb gondosan eltávolított a lakásból minden gyógyszert, nehogy öngyilkosságot kövessen el. Azután magára hagyták. A többit már tudjuk.

Igy ért véget messze idegenben egy magyar tehetség: sikerekben oly gazdag pályája. 1893-ben született, Poll Hugónál tanult festeni, az első háború kitörése Franciaországban találta, ahol több ismert magyarral együtt öt évig internálva tartották, a „Fekete Kolostor”-ban, amelynek életét Kunz Aladár író örökölte meg híres könyvében. Azután kiszabadult és azóta festett és festett. Látástól vakulásig. És ez ebben az esetben nem olcsó frázis. A

Péntek, 1976 március 19

szeme a végén annyira meggyengült, hogy már nem is a külső látható valóságot festette, hanem belső látomásait.

Mit lehet itt még mondani? Ami itt kegyetlen gyorsasággal lejátszódott, valóságos görög sorstragédia. Az ilyen ma már kiment a divatból. A modern civilizáció fejlettebb megoldásokat hozott létre. Az emberek manapság bennégnék felgyújtott házakban, gerillák bombáitól, esetleg atombombáktól hálnak meg, éhhalál tizedeli meg soraikat, de a szíve ma már alig szakad meg valakinek, mert a másik elhagyta....

